

B-150-3/2009

K: 22-2/07. 22-11/07.

22-8/07.

Gükkli Nemzeti Park Igazgatóság - Szer			
Érkezett:		2009 JAN 05	
Iktatószám:		22-1	09
Mell:	Előirat:	Előadó:	Áranydíj:

ESZTERHÁS ISTVÁN

Fereny

470102

NÓGRÁD 2008-BAN ÚJONNAN FELLELT NEMKARSZTOS BARLANGJAI

SZEPARÁTUM AZ MKBT
VULKÁNSZPELEOLÓGIAI KOLLEKTÍVÁJÁNAK
2008. ÉVI ÉVKÖNYVÉBŐL

TARTALOMJEGYZÉK

	oldal
A 24. Vulkánszpeleológiai Tábor tevékenysége	3
A Salgó és a Boszorkány-kő üregei	5
A Medves laposának üregei	10
A Gortva-völgy barlangja	12
Az Ecskerendi-rög barlangja	15
Továbbjutás a Szilvás-kő ismert barlangjaiban	19
A Karancs–Medves-vidék magyarországi részének barlangjai	21
A Cserhát magyarországi részének nemkarsztos barlangjai	23
Irodalom	25
Fényképek	27

A 24. VULKÁNSZPELEOLÓGIAI TÁBOR TEVÉKENYSÉGE (Salgótarján, Szilvaskőpuszta, 2008. július 5-13.)

A tábort a Vulkánszpeleológiai Kollektíva munkatervében foglaltak szerint rendeztük. Tevékenységünk célja a Medves-vidék, a Cserhát, a Vajdavár-vidék néhány, korábban még át nem vizsgált területének bejárása barlangok keresése végett, továbbá egy-két már ismert barlang további kutatása. A táborhoz a 10479-11/2007. számú engedélyt használtuk, amit már az előző évben ez évre vonatkozólag is megkaptunk. A tábort a szokásos módon meghirdettük az „MKBT Tájékoztatóban”, valamint személyes meghívókat küldtünk szét a korábbi táboraink résztvevőinek és a potenciálisan számításba vehető személyeknek.

A tábor költségeit, ami 475.000 Ft-ot tett ki (útiköltség, élelmezés, felszerelés) nagyobb részt a résztvevők fedezték. A költségekhez a Vulkánszpeleológiai Kollektíva járult hozzá 30.000 Ft-tal. Pályáztunk a Karszt és Barlang Alapítványnál is, de pályázásunk sikertelen maradt.

A kutató tevékenységben 13-an vettek részt, akik részben egyéni kutatók, részben valamely barlangkutató csoporthoz tartozó tagok voltak, illetve két németországi kutató is bekapcsolódott a tábori tevékenységbe, ezek a következők voltak:

Buda László,	Lukács Attila,
Eszterhás István,	Mocsári Attila,
Fodor Patrik,	Oláh Csaba (D),
Fodor Tivadar,	Sívó Zsuzsanna,
Godó Róbert,	Szarka Gyula,
Gönczöl Imre,	Szentes György (D)
Horváth Ádám,	

A 13 kutatón kívül még további 13 szimpatizáns és családtag is tiszteletét tette egy-egy fél napra, vagy néhány órára. A tábor tevékenységét Judik Béla a Bükki Nemzeti Park körzetvezetője ellenőrizte.

A tábor ideje alatt bejártuk Medves-fennsík magyar és szlovák részét, a Salgót, a Boszorkány-kőt, a Szilvás-kő-hegycsoportot és látogatást tettünk a délnógrádi Erdőkürt határában a közelmúltban felfedezett Erdőkürti-andezitbarlangban. Előzetes terveink szerint több területet és barlangot is szándékunkban volt megvizsgálni, de a létszámbeli korlátok, vagyis, hogy az előbb felsorolt résztvevőknek több mint a fele csak 3-4 (vagy kevesebb) napra tudott csak bekapcsolódni a tevékenységbe azt eredményezte, hogy a táborhelytől távolabb kijelölt helyeket nem tudtuk felkeresni. A program végül is a következőképpen alakult:

- Július 5. (szombat): Túra a Szilvás-kőre, a Korlátolt-barlang átnézése
Július 6. (vasárnap): Túra a Gortva-völgyben (a szlovák oldalon is), a Gortva-barlang megtalálása és átnézése
Július 7. (hétfő): Az Erdőkürti-andezitbarlang meglátogatása
Július 8. (kedd): Túra a Szilvás-kőre, bontás a Kis-Szilvás-kőn, továbbjutás a Pók-lyuk Villám szakaszában
Július 9. (szerda): Túra a Medves laposán, a Nagy-völgyi-táró felmérése
Július 10. (csütörtök): Túra a Salgóóra és a Boszorkány-kőre, a Salgóvári-barlangok és a „Mari nene lyukának” felkeresése
Július 11. (péntek): A Korlátolt-barlang felmérése, sajtófogadás a tábor eredményeiről (Szent István Rádió, Eger)
Július 12. (szombat): Táborbontás, hazautazás

A tábor tevékenysége során újonnan találtunk négy mesterséges üreget: a Mari nene lyukát, a Salgóvár déli barlangját, a Salgóvár északi barlangját és a Nagy-völgyi-tárót. Ráakadtunk egy a szlovákiai oldalon levő természetes barlangra: a Gortva-barlangra. (Ezt a tényt és a barlang dokumentációját megküldtük a szlovák illetékeseknek is.) Látogatást tettünk az Erdőkürti-andezitbarlangban és továbbjutottunk három Szilvás-kői barlangban. A természetes barlangokat és a mesterséges üregeket átvizsgáltuk, térképeket és fényképeket készítettünk róluk.

A SALGÓ ÉS A BOSZORKÁNY-KŐ ÜREGEI

Salgóbánya nyugati szomszédságában van a 625,3 m magas Salgó (Nagy-Salgó) és az 571,4 m magas Boszorkány-kő (Kis-Salgó). Mindkettő laza miocén kori üledékeken (homokkő, tarkaagyag, riolittufa) ülő kb. 5 millió éves bazalthegey. Ezek a Medves-vidék magyarországi részének legidősebb bazalthegeyei (PRAKFALVI-GAÁL-HORVÁTH 2007). A Salgó tetőrégióját az egykori vulkán krátermaradványának (neck) zsákos elválású bazaltja alkotja. E formás kúpon a 13. században várat építettek a Kacsics nemzetségbeli Simon (később magát Salgónak nevező) bán és fiai, mely mozgalmas történelme során adományozással és ostrommal többször cserélt gazdát, mígnem 1593-ban rommá vált (CSORBA 1997, FELD 2002, GERŐ 1975). A Salgótól egy nyereggel elválasztott Boszorkány-kő egy kéregfelhasadásos hasadékvulkán maradványa. Kora közel azonos a Salgóéval. Jellegzetessége, hogy az egykori kéregfelnyílásban a jól láthatók a bazalttufa-maradványok, a vulkáni bombák, a bazaltláva legkülönbözőbb elválási formái és a bazalt kukoricacsöves lepusztulása. Ezek bemutatására geológiai tanösvény is létesült. A Salgón és a Boszorkány-kőn máig csak mesterséges üregeket sikerült megismerni.

5240-518

Salgóvár déli barlangja – Salgóvár több ütemben épült. Az utolsó építési időszak a Dercsenyiek tulajdonlásának idején, 1526-1550 között volt. Ekkor épült az alsóvár, északnyugati palotaszárny és a délnyugati bástya. A bazaltból épült délnyugati bástya keleti falának külső oldalán, annak aljában két üreg indul a fal belsejébe. A nagyobbik üreg a Salgóvár déli barlangja. Ez a bástyafal déli sarkától 1,20 m-rel északabbra, mintegy 615 m tengerszint feletti magasságban nyílik. Az 1,60 m széles, 1,20 m magas bejárati nyílása keleti irányba néz. A bejáratot egyetlen 25 ° lejtésű, 5,00 m hosszú, csak kúszva járható, zsákszerű fülke követi. Mind a bejáratnál, mind a fülke belsejében jól látszik, hogy a bástyafal köveit utólag fejtették ki. Az üreg kibontásának idejét és célját csak becsülni tudjuk. A kibontás a vár 17. században történt kiürítése, elhagyása és az 1980-as évek között történhetett. Célja pedig a legnagyobb valószínűség szerint a kincsvadászat volt. A várban elrejtett kincsek legendájáról és annak kereséséről már Mocsáry Antal, a 19. század kitűnő földrajzi és történelmi leírója is említést tett: „valamikor az 1820-as évek táján néhány juhász egy kis ablakot véve észre a váron, egy kidöntött fán felment, és egyikük bemászott, ám kincsek helyett csak értéktelen vasakat, cserepeket talált.” (MOCSÁRY 1826). A kincskeresők nyilván nem csak ablakon való bemászással, hanem ásással és falbontással is igyekeztek a remélt kincsekhez hozzájutni. Ilyen falbontás által keletkezhetnek a Salgóvár barlangjainak nevezett mesterséges üregek.

5240-519

Salgóvár északi barlangja szintén a vár délkeleti bástyájának bazaltból épült falában van. A bástya déli sarkától mintegy 7 méterrel, az előbb leírt üregtől kb. 4 méterrel északabbra levő objektum. Az előbbi üregtől kisebb. Bejárata 1,00 m

széles és 80 cm magas. Az ezt követő fülke is csak 2,00 m hosszú. Létrejöttét ugyancsak a kincskeresők általi falbontásnak köszönheti.

5240-517

Mari nene lyuka – A Boszorkány-kő délkeleti lábánál a keresztarétegzett glaukonitos homokkőben (Pétervásárai Homokkő Formáció) említenek egy üreget, illetve annak maradványát maradvány, a Mari nene lyukát. Salgóháza kiépítése (1872) és betelepítése után vált mondává Mari nene története. Mint a mondáknak általában több változata van, úgy Mari nene mondájának is. Egyesek szerint oly szegény volt, hogy még kunyhóra sem futotta az épülő bányatelepen. Mások szerint az 1879-ben épült (de 1957-ben felszedett) fogaskerekű vasút alkalmazottja volt, ő eresztette le a csilléket és takarította a pályát, ezért kellett a fogaskerekű közelében egy barlanglakásban laknia. Megint mások szerint Salgóházában boszorkánynak tartották, és e miatt kiüldözték a faluból, ezért választotta lakhelyéül a sziklaüreget. Többen úgy vélik, hogy Mari nene után nevezték el az egész hegyet Boszorkány-kőnek (BARÁZ 2007, FRICS 2007, FRICS-VARGA 2007, KOVÁCS 2004, SZEKERES 2001).

Amennyire módunk adódott, megpróbáltuk előbb a szakirodalom alapján megismerni Mari nene lyukát. Az előbb felsorolt irodalmak szerzői közül talán SZEKERES (2001) ismerte az üreget, KOVÁCS Balázs (2004) pedig nagyon valószínűen volt is benne. A többi szerző csak őket idézi. Kovács Balázst eddig nem találtuk meg, de annyit már megtudtunk róla, hogy a Fáy András Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium tanulója volt (mely intézmény Bátonyterenyén, az Ózdi út 39. alatt van) és itt egy diákpályázatra adta be a többek közt a Mari nene lyukáról szóló „Boszorkánykő” című dolgozatát. Az akkor somoskői lakos Kovács Balázs azóta már kikerült az iskolából.

Kovács Balázst még nem sikerült megtalálnunk, így más informátorok elmondása alapján próbáltuk kétszeri nekifutással is a Mari nene lyukát megtalálni, de ez nem sikerült. A bozótos, csalános hegyoldalban több helyen is kibukkan a homokkőszikla, de amit mi eddig láttunk, abban barlanglakás, vagy annak maradványa nem volt felismerhető. Tehát az biztos, hogy létezik (vagy létezett) Mari nene lyuka, de egyelőre mi azt még nem találtuk meg, így megvizsgálni, feltérképezni és lefényképezni nem állt módunkban.

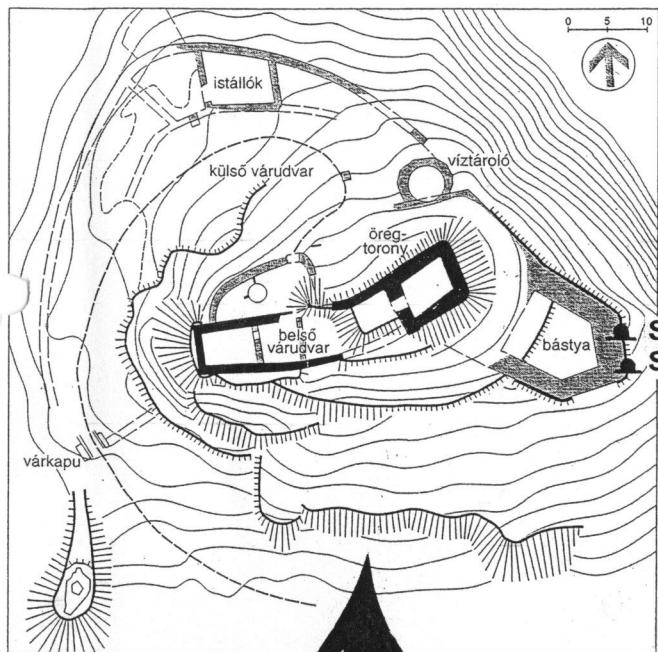
MEDVES-AJNÁCSKŐI-HEGYSÉG

A MEDVES ÉS A SALGÓ BARLANGJAI

Szerkesztette: Eszterhás István 2008-ban

1:17.500

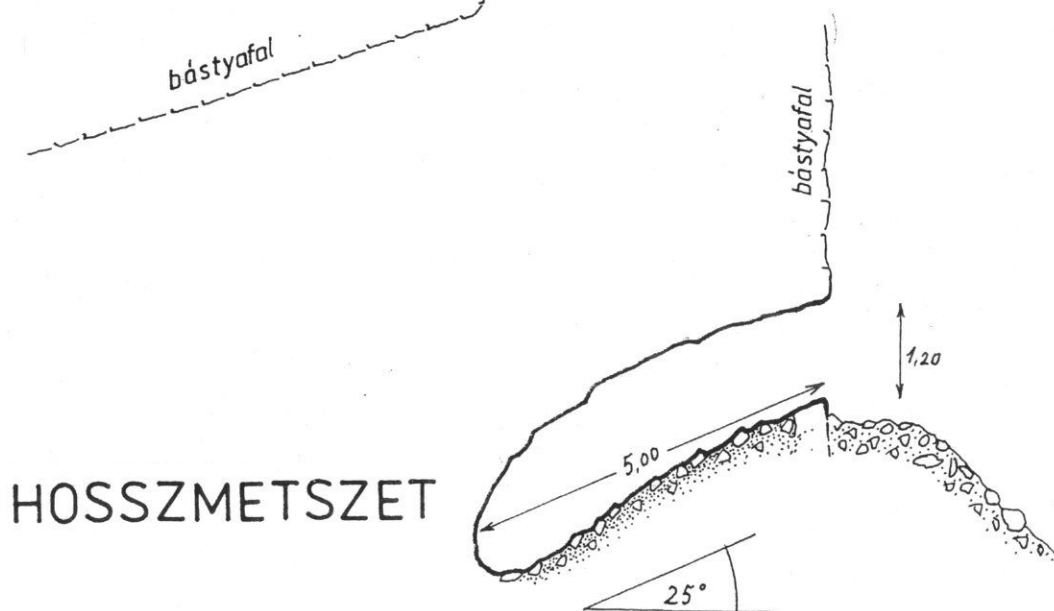
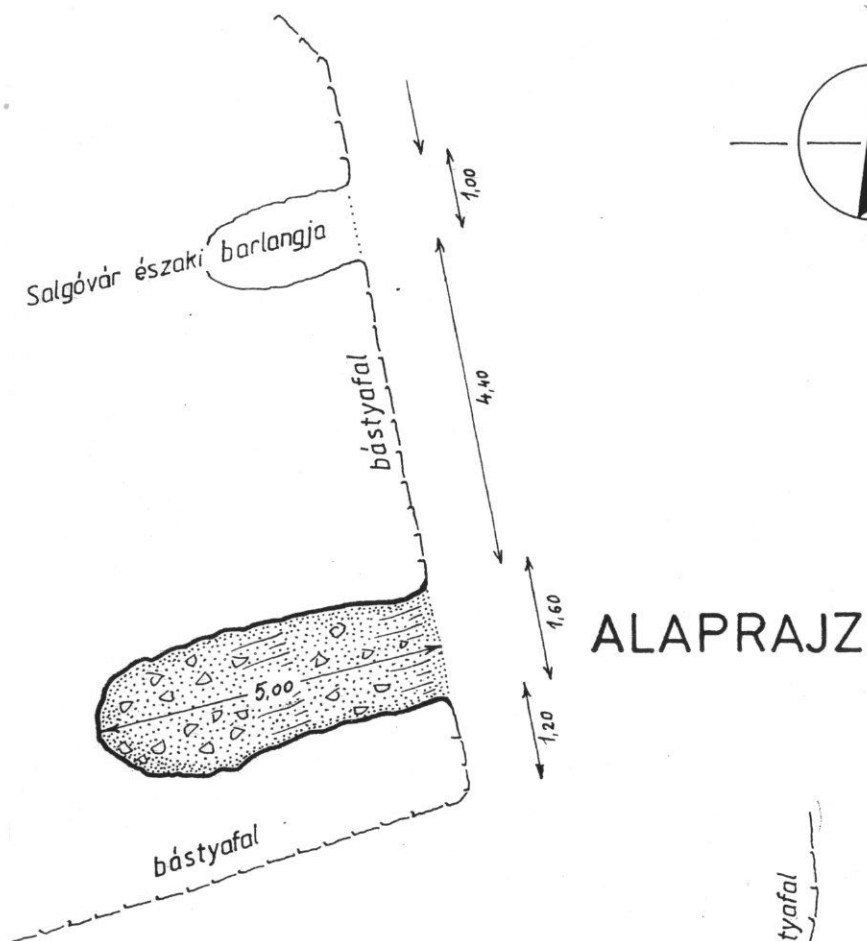
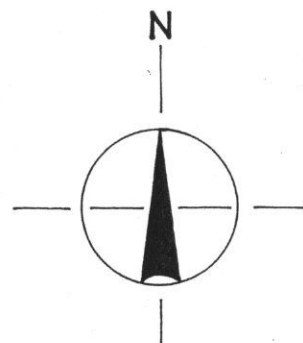
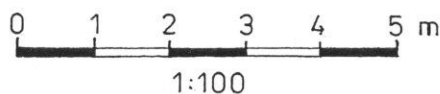

SALGÓTARJÁN–SALGÓBÁNYA, SALGÓVÁR

SALGÓVÁR DÉLI BARLANGJA

(VÁZLAT)

Felmérte: Fodor Tivadar és Mocsári Attila 2008. július 10-én
 Az üreg hossza 5,00 m, szélessége 1,60 m, mélysége 3,50 m
 Befoglaló kőzete: bazalt

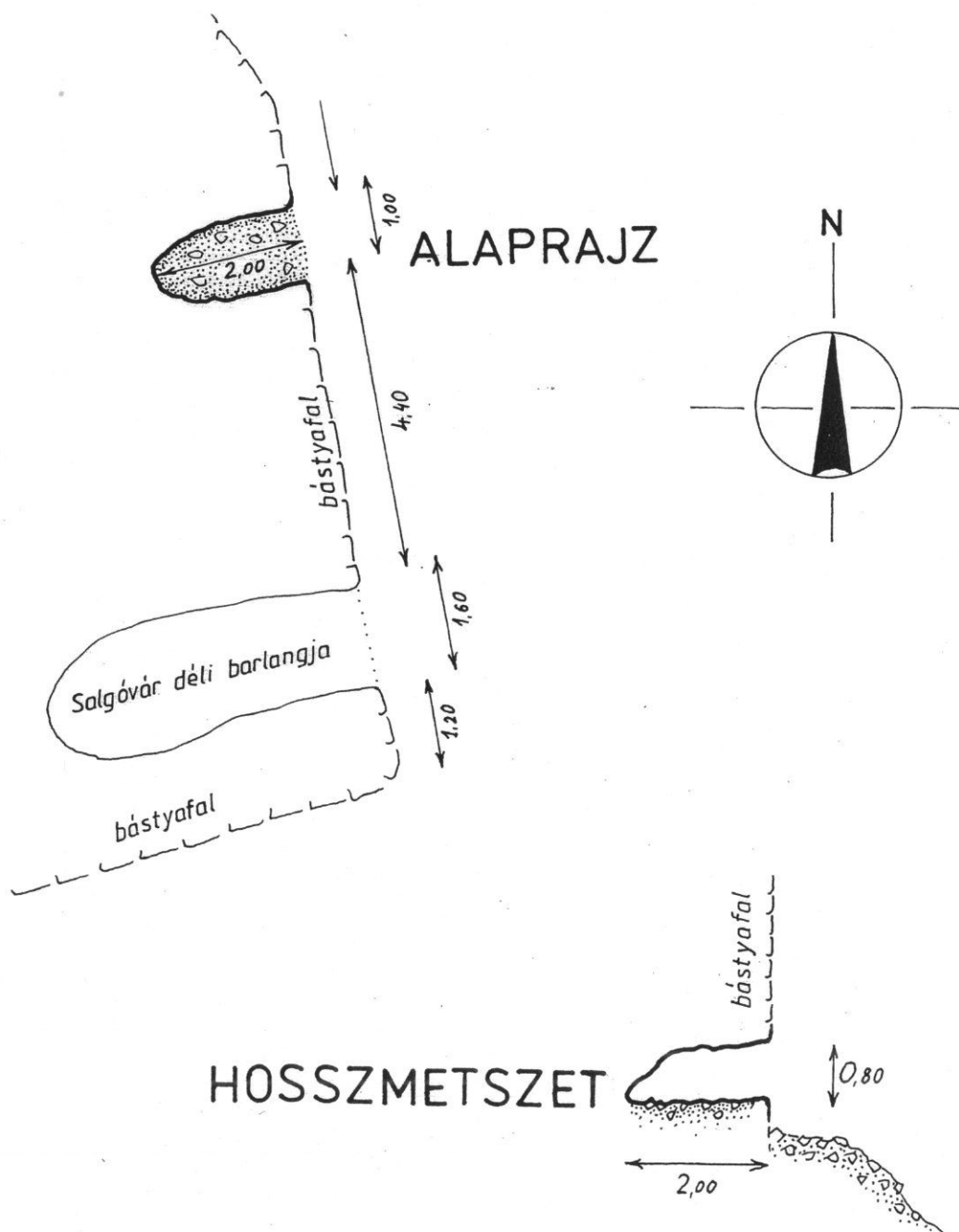
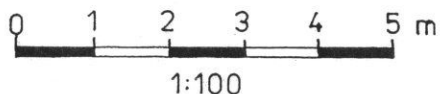

SALGÓTARJÁN–SALGÓBÁNYA, SALGÓVÁR

SALGÓVÁR ÉSZAKI BARLANGJA

(VÁZLAT)

Felmérte: Fodor Tivadar és Mocsári Attila 2008. július 10-én
 Az üreg hossza 2,00 m, szélessége 1,00 m, magassága 0,80 m
 Befoglaló közete: bazalt

A MEDVES LAPOSÁNAK ÜREGE

A Medves Közép-Európa legnagyobb bazaltfennsíkja. Területe 12,8 km², ebből 7,8 km² esik Magyarország területére. A medves-ajnácskői bazaltvulkanizmus 4. fázisában, kb. 2,3 millió éve szétterült lávaközet egyenetlen felszínre folyt, így annak felszíne majdnem tökéletesen sík, vastagsága viszont erősen változó. A többnyire jó minőségű bazaltot a fennsík számos helyén fejtették. A Medves legnagyobb, az 1910-ől az 1980-as évekig működő kőbányaegyüttese a fennsík délnyugati peremén található Eresztvényi-bánya, mely egymás közvetlen közelében öt jelentős nagyságú kőfejtővel bírt (Felső-, Középső-, Kis-, Nagy-réti- és Új-bánya). A Medvest mind a további bazaltbányák, mind az egykori szénbányák számos helyen alaposan feltárták, átlyuggatták, de a terepbejárások és a bányafeltárások által sem sikerült eddig természetes keletkezésű barlangra akadni. Egyetlen, ma már barlangként viselkedő mesterséges üreget találtunk a felhagyott Nagy-völgyi-bazaltbánya területén.

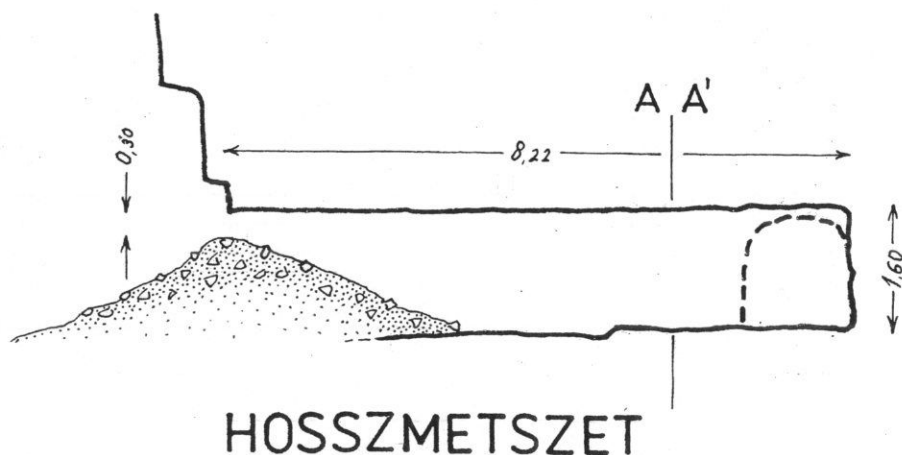
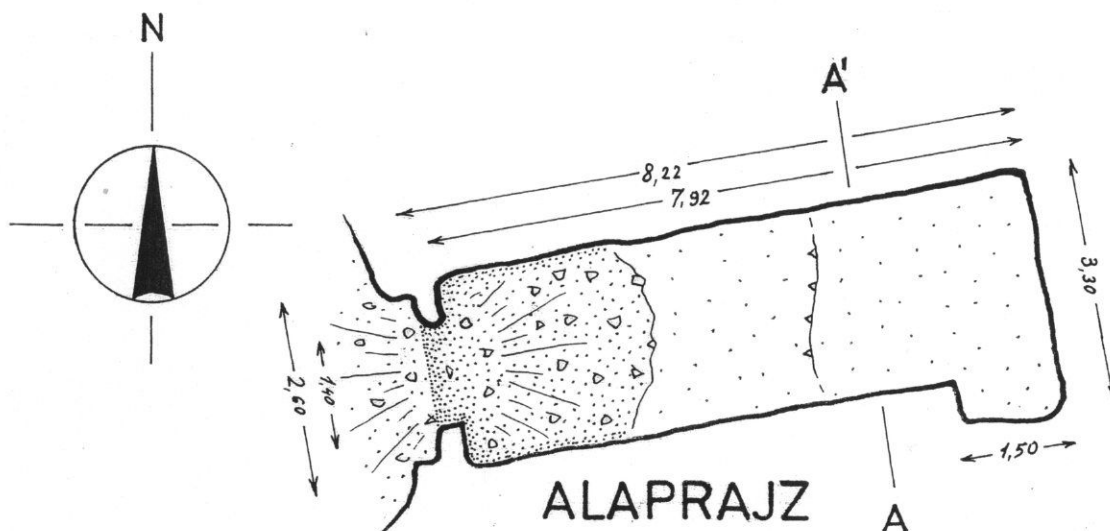
5240-520

Nagy-völgyi-táró Salgóhánytól nagyjából észak felé 2 km-re található az egykori Eresztvényi-bányaegyüttes Nagy-völgyi-bazaltbányájában. A bányához jelzett út nem vezet, de szinte minden irányból jól megközelíthető az egykori bányautakon. A Nagy-völgyi-forrástól mintegy 100 méterrel délre, a 15-20 m magas bányafalban van egy beugró rész. E beugróban található nagyjából 485 m tengerszint feletti magasságban a Nagy-völgyi-tárónak nevezett üreg. A bánya működése idején raktár, illetve robbantási menedékhely végett készítették. A bánya megszűnte után bejáratához bazalttörmeléket toltak, ezzel lezárva az üreget. Idő közben e törmelékkúp megülepedett és a kövek egy része a bejáratnál levő törmelékcsúcsról legurult és így résznyire megnyílt az üreg bejárata. E rést kicsit kibővítve ismét be lehetett jutni az üregbe. A bányaudvarból fel kell kapaszkodni mintegy 1,50 méternyit a törmelékkúp tetejére, ahol az üreg nagyjából nyugat felé néző, 1,40 m széles, 30 cm magas bejárata van. Ezen átbújva, a törmelékkúp belső oldalán leereszkedve juthatunk be a hozzávetőleg téglafalú vízszintes üregbe. Ennek hossza 8,22 m, szélessége 2,60 m, magassága 1,60 m. Az üreg végén, a jobb oldali falban van egy 90 cm-re bemélyedő, 1,50 m széles alkov-szerű bemélyedés. Az üreg mennyezetét, oldalfalait és alját is vékonypadosan rétegzett kompakt bazalt alkotja. Az üreg szpeleológiai jelentősége csekély. A jövőben hasznosítani lehetne a közeli bányagödrökben alakult tavak egyre élénkülő fürdőéletének kiszolgáló helyiségeként. Lehetne öltöző, raktár, hirtelen támadt zivatar esetén menedékhely stb.

SALGÓTARJÁN–SALGÓBÁNYA, NAGY-VÖLGY

NAGY-VÖLGYI-TÁRÓ

Felmérte: Buda L. Fodor P. Fodor T. Mocsári A. 2008. július 9-én
 Az üreg hossza 8,22 m, szélessége 2,50 m, magassága 1,60 m
 Befoglaló kőzete: bazalt

A GORTVA-VÖLGY BARLANGJA

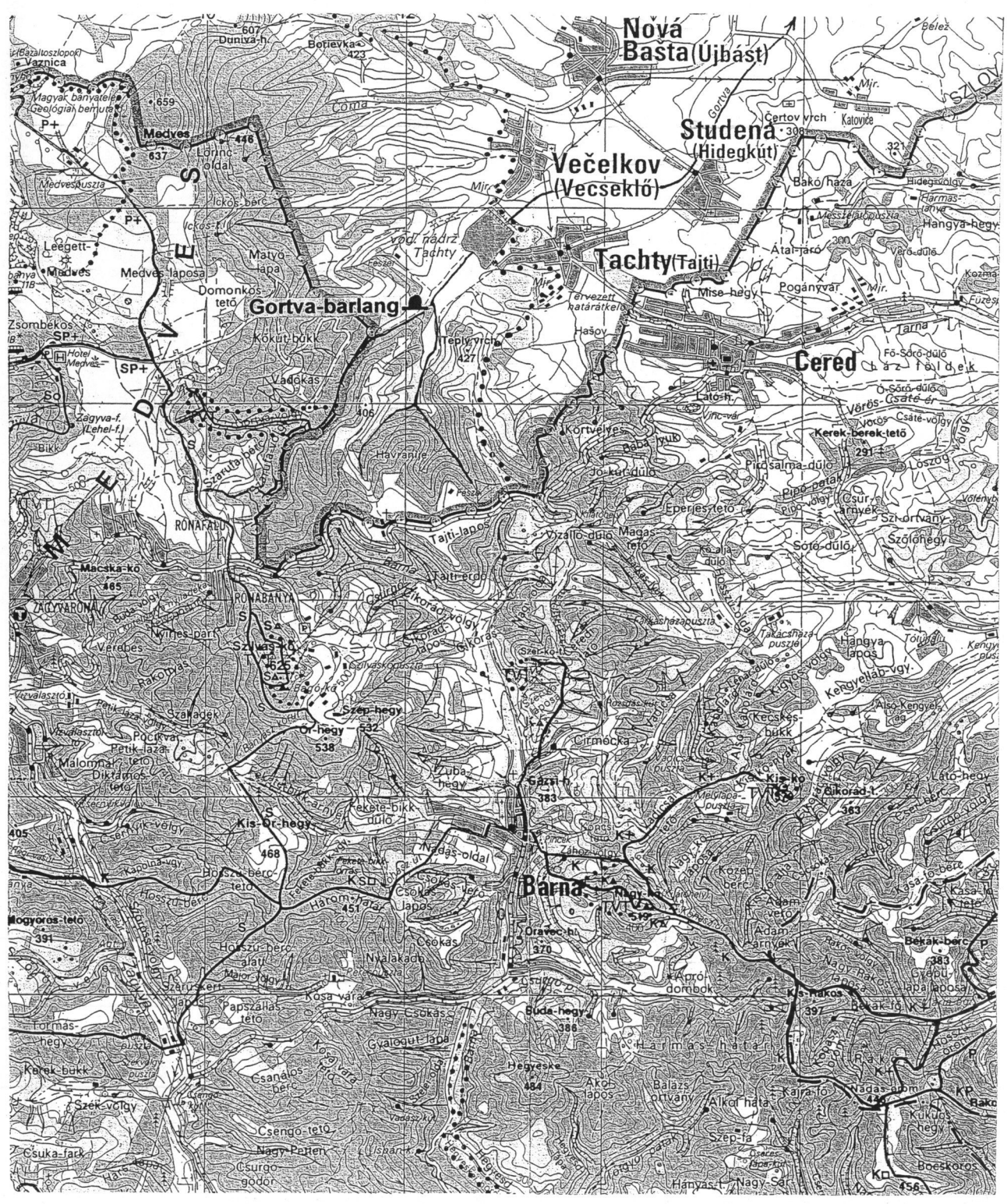
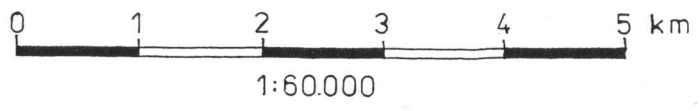
A Medves-fennsík délnyugati peremén, az ún. Gortva-völgyfőben nyolc egymás közeli forrással (részben természetes, részben az egykori szénbányából kivezetett „öregségi vizek” által) ered az egész vidék legjelentősebb vízfolyása, a Gortva. Az egész patak 35 km hosszú – a forrásokat követően 2 km-t Magyarországon, majd 1 km hosszán a szlovák-magyar határon és 32 km-t Szlovákiában halad, mígnem Feled (Jesenské) mellett beletorkollik a Rimába. A patak felső 3-4 km-es szakasza a Medves-fennsík lépcsőin folyik lefelé a források közelében bazalton és riolittufán, majd homokkövön. A nagyeesű, gyors vízfolyás (a forrásoktól a határig tartó 2 km-es szakaszon 210 m az esése) a homokkőben mély lépcsőzetes völgyet vágott, melyben a víz több kisebb sellőn és egy nagyobb, 2,50 m-es vízesésen bukik alá. Jellegzetessége a Gortvának, hogy vizéből a vasoxidtól vöröses, sárgás színű mésztufa válik ki. Végigjárva a Gortva felső szakaszát a szlovákiai részen egy időszakos vízű mellékvölgyben találtunk egy természetes barlangot.

Gortva-barlang (Gortva jaskyňa) a Gortva-völgy szlovákiai szakaszán, a határtól számított második északról betorkolló horhosban van. A Gortva-pataktól mintegy 150 métert kell felfelé menni a mellékvölgyben felfelé a barlangig, amely a horhos talpvonalán egy 4 – 4,5 m magas tereplépcső aljában helyezkedik el, hozzávetőleg 310 m tengerszint feletti magasságban. A kőzet itt miocén eggenburgi korú, keresztretegzett glaukonitos homokkő, mely a Pétervásárai (Füleki) Homokkő Formáció Kishartyáni (Tajti) Tagozatához tartozik. Az üreg 4,00 m széles és 3,40 m magas szája a völgytengely irányának megfelelően délkeletre néz a tereplépcső falából. A barlang egyetlen keskenyedő és alacsonyodó, 3,00 m hosszú fülkében folytatódik. Oldalfalait, mennyezetét és alját is szálbanálló homokkő alkotja. Az aljának bejáratközeli részén homokkőből álló kőtömbök, durva törmelék van. A barlang örvénylő erózió által keletkezett. A horhost kialakító és azon időszakosan lefutó víz a tereplépcsőnél időszakos vízesést képez, melynek lecsapódásakor keletkező örvénye a törmelék mozgásával marta ki a barlangot. Az időszakosan jelentkező víz, illetve vízesés bizonyára minden alkalommal átformálja a barlangot.

MEDVES-AJNÁCSKŐI-HEGYSÉG

A GORTVA-VÖLGY BARLANGJA

Szerkesztette: Eszterhás István 2008-ban

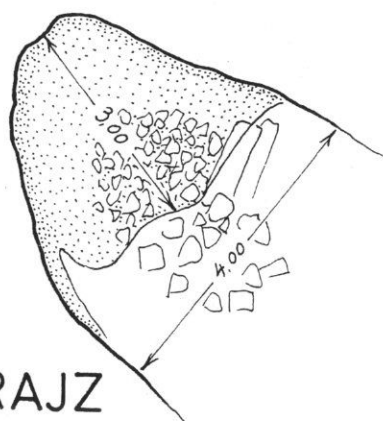
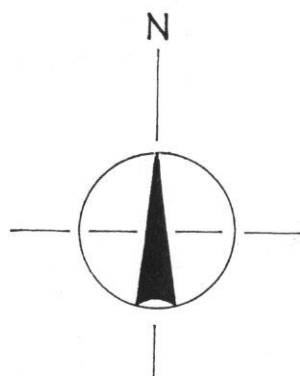
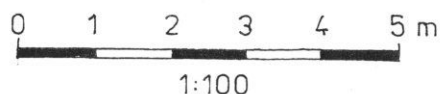

VEČELKOV (VECSEKLŐ), GORTVA DOLINA (GORTVA-VÖLGY)

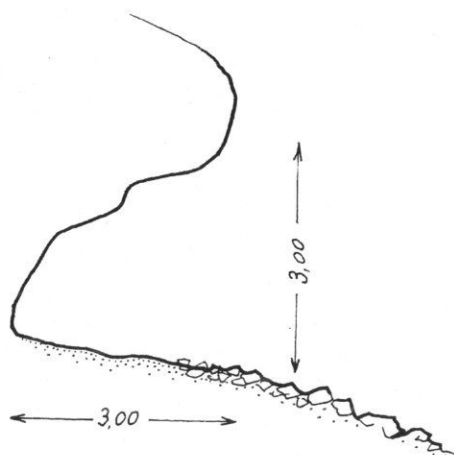
GORTVA JASKYŇA (GORTVA-BARLANG)

(VÁZLAT)

Felmérte: Fodor Patrik, Fodor Tivadar, Oláh Csaba 2008. július 6-án
 A barlang hossza kb. 3 m, szélessége kb. 4 m, magassága kb. 3 m
 Befoglaló kőzete: homokkő

ALAPRAJZ

HOSSZMETSZET

BEJÁRAT

AZ ECSKENDI-RÖG BARLANGJA

Az Ecskendi-rög a Cserhát déli részén, a Galga bal partján, Acsa, Galgamácsa, Kálló között elhelyezkedő, főként andezites kőzetek alkotta, alacsony (max. 320 m) hegyvidéki kistáj. E kistáj északnyugati részén van Erdőkürt község, melynek nyugati határában -, a Kő-árok közelében levő felhagyott kőfejtők egyikében található az Erdőkürti-andezitbarlang. Erdőkürt Aszódtól légvonalban mintegy 12 km-rel északra van, megközelíteni viszont az Aszód – Verseg – Kálló – Erdőkürt 20 km-es útvonalon lehet.

5223-6

Erdőkürti-andezitbarlang – Erdőkürt község nyugati szélétől 1,7 km hosszú, fassorral szegélyezett, majdnem egyenes földút vezet a Püspök-partnak nevezett szántón át nyugat felé az erdő széléig. Az erdő szélén két felé ágazik az út. A jobb oldali (a 290 ° felé tartó, erdőben futó úton 500 métert megtéve érjük el a Kő-árok jobb oldalában emelkedő névtelen háton (253,8 m) azt a felhagyott kőfejtőt, amiben a barlang található. Az erdőben futó, nehezen járható, bakhátas út tulajdonképpen a bánya udvarába vezet. A bányaudvar egy északról nyitott, kb. 6 m magas falakkal határolt, patkó alakú tér. Ennek keleti falában található az Erdőkürti-andezitbarlang. GPS-szel mért koordinátái: $x = 270\ 212$, $y = 678\ 142$, $z = 240$.

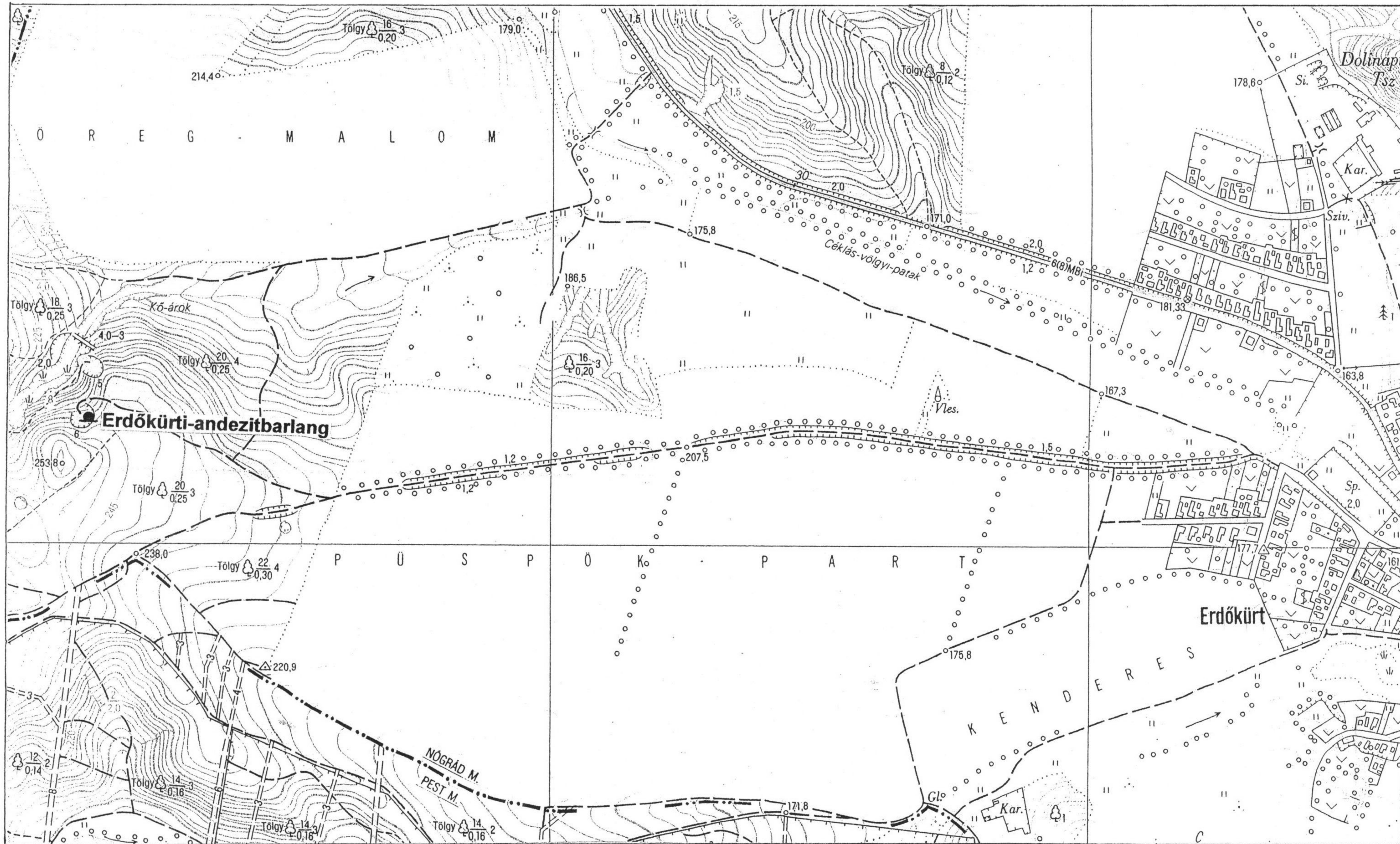
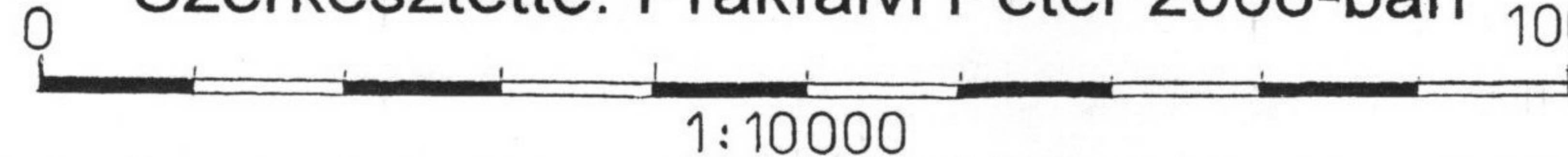
A bányafalon levő 3 m széles résen egy felül nyitott, 5 x 7 méteres alapterületű előcsarnokba jutunk. A falu idős emberei szerint ezen előcsarnok korábban boltozott volt. A leszakadt mennyezet törmeléke alkotja az előcsarnok jelenlegi járószintjét. Az előcsarnokból három beboltozott barlangág indul. Legnagyobb a Déli-ág. Ez többé-kevésbé vízszintes, 7,50 m hosszú, 5,00 m széles, legmagasabb pontja pedig 4,00 m. Jobb oldalának közepe táján egy legnagyobb valószínűség szerint mesterséges kőablak nyílik a bányaudvarra. Mennyezetét és oldalfalait almányi, dinnyényi darabokból összesült andezitagglomerátum alkotja, alját törmelék borítja. A Keleti-ág a legkisebb, 3,50 m hosszú, 3,00 m széles, magassága 1,00 m körüli. Falait szintén andezitagglomerátum alkotja, alját befelé erőteljesen lejtő, tetemes mennyiségűnek látszó törmelék borítja. Az Északi-ág 6,00 m hosszú, 4,00 m széles, 2,70 m magas. A boltozatot alkotó falait szintén andezitagglomerátum alkotja, alját pedig befelé lejtő törmelék. A barlang hossza az Északi- és Déli-ág végei között mindössze 21,20 m (de benne van a nyitott tetejű előcsarnok is). A három ág alkotta beboltozott részek összhossza 17,00 m.

A barlangot bizonyára a kőfejtő tárta fel valamikor a két világháború közti időben. Akkor nem tulajdonítottak különösebb jelentőséget a dolognak, így nem is ment híre. A barlangnyilvántartás számára Prakfalvi Péter geológus fedezte fel 2008. májusában. 2008 június 6-án elkészítették a barlang térképét, bejelentették a felfedezést a Bükki Nemzeti Parknak és több újságban

(Népszabadság, Nógrád Megyei Hírlap, Szuper Infó Magazin, Kürtölő) hírt adtak az eseményről (CSUKA 2008, TARNÓCZI 2008-a, 2008-b). Prakfalvi véleménye szerint a barlang ún. szingenetikus üreg, mely hozzávetőleg 25 millió éve keletkezett, amikor vízzel átitatott aljzatra hullott a magas hőmérsékletű vulkáni törmelék. Ettől a víz gőzzé vált és fefújta a még teljesen meg nem szilárdult törmelékkőzetet. A bányaudvar falában egy gáz- (gőz-) hólyag maradványa is látható. E gáz-, vagy gőzhólyag 1,5 – 2 m átmérőjű gömbszerű buborék lehetett a kőzetben, melynek nagyobb részét lebányászták, csupán egy negyednyi, ötödnyi gömbszelet maradt a falban.

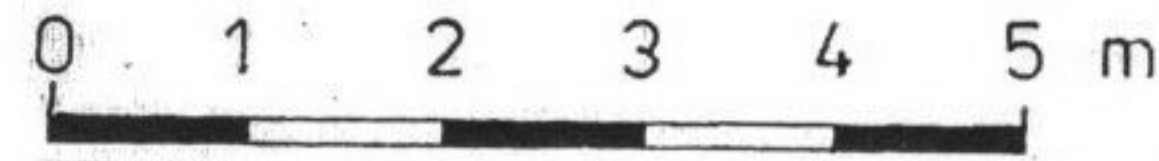
CSERHÁT ERDŐKÜRTI-ANDEZITBARLANG HELYSZÍNE

Szerkesztette: Prakfalvi Péter 2008-ban 1000 m

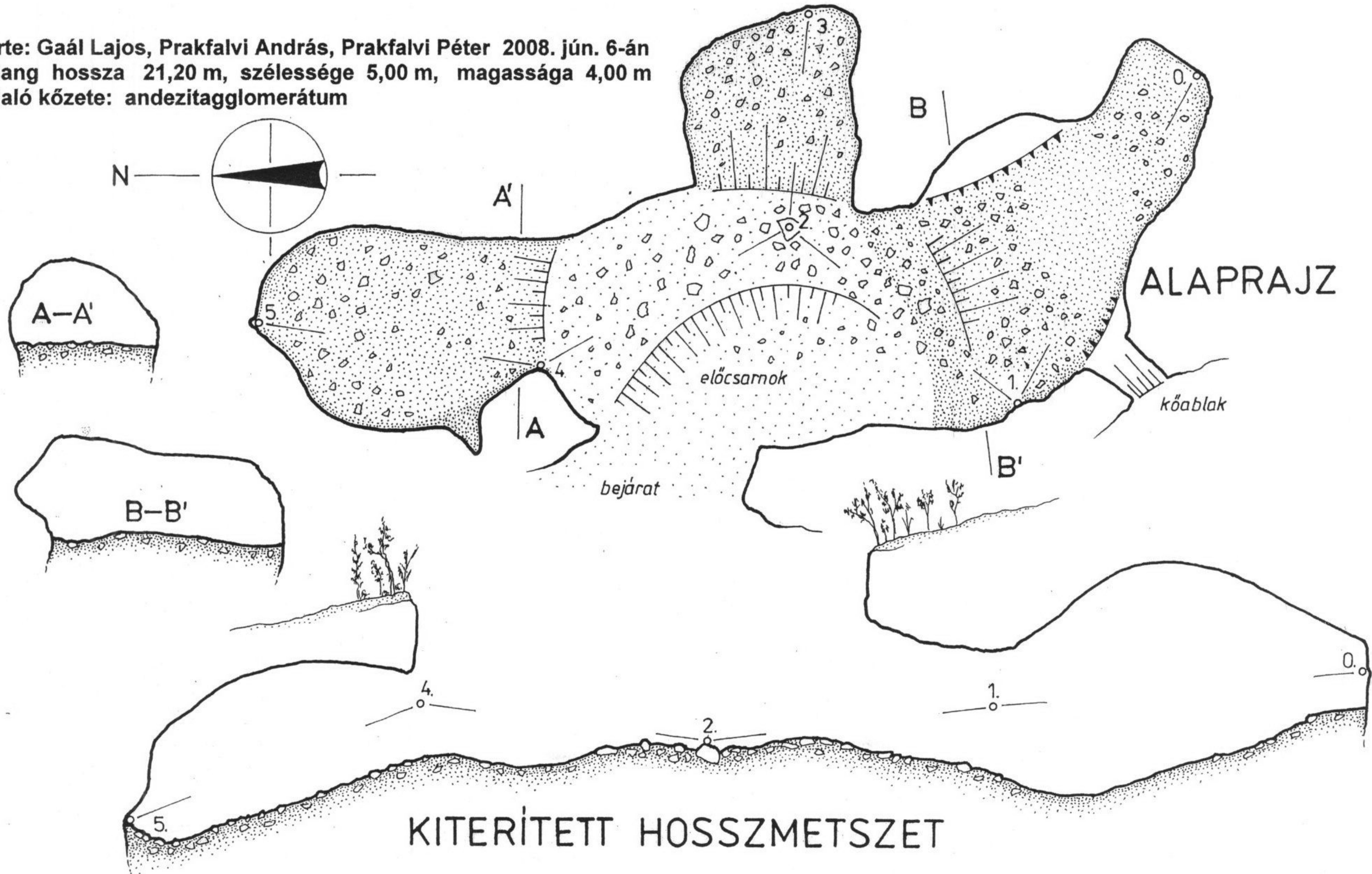
ERDŐKÜRT, FELHAGYOTT KŐ-ÁRKI KÜFEJTŐ

ERDŐKÜRTI-ANDEZITBARLANG

Felmérte: Gaál Lajos, Prakfalvi András, Prakfalvi Péter 2008. jún. 6-án
A barlang hossza 21,20 m, szélessége 5,00 m, magassága 4,00 m
Befoglaló kőzete: andezitagglomerátum

KERESZMETSZETEK

TOVÁBBJUTÁS A SZIVÁS-KŐ ISMERT BARLANGJAIBAN

A Szilvás-kői-hegycsoportban 2006-ban 30 barlangot ismertünk 350 m összhosszúságban. Újabb barlangokat 2008-ig nem sikerült megismerni, de három korábban is ismert barlangban továbbjutottunk.

5240-511

Korlátolt-barlang korábban is ismert bejárati repedésétől 6 méterre egy újabb felszakadás keletkezett. A 100 x 60 cm-es ovális lyukat sok gyökér keresztezte. A gyökerek közé szorult földet és köveket kirázva behatolhatóvá vált a nyílás. A nyílást egy 75 °-osan lefelé tartó járat követi, mely 4,20 m után beletorkollik a Korlátolt-barlang régebben is ismert lejtős hasadékfolyosójába. A régebben ismert és az újabb járat találkozásától lefelé szűk rést körülfogó omladékos falak mellett tart még a barlang. Ez aknába 3 m hosszan bemértünk, de az omlásveszély miatt abba már nem mentünk be. A felszakadás alkotta új bejárattal a Korlátolt-barlang átmenő barlanggá vált, melynek hossza 8,90 m-rel nőtt, így 14,90 m hosszú és 7,50 m mély üreggé vált.

5240-17

Pók-lyuk Villám szakaszában már évek óta próbálkoztunk továbbmenni. Ebben annak keskeny, zeg-zugos folyosója jelentette az akadályt. A kompakt bazaltban levő zeg-zugok sarkainak egy részét már korábban sikerült levésni, de a kb. 25-30 cm keskeny járatba nem sikerült bejutni. 2008. nyarán két vékony testű fiú (Godó Róbert és Horváth Ádám) átpréselte magát a Villám szűkületein és mintegy 13 métert haladtak előre. A Villám zeg-zugos hasadékfolyosója egy vízszintes, lapos terembe torkollik, ahonnan még egy elszűkülő hasadékfolyosó indul. Gyakorlat híján a fiúk nem tudtak térképet készíteni az általuk bejárt újabb szakaszról. A Pók-lyuk így a 2008-ban bejárt új szakasszal együtt hozzávetőleg 45,20 m hosszú és 14,70 m mély lett.

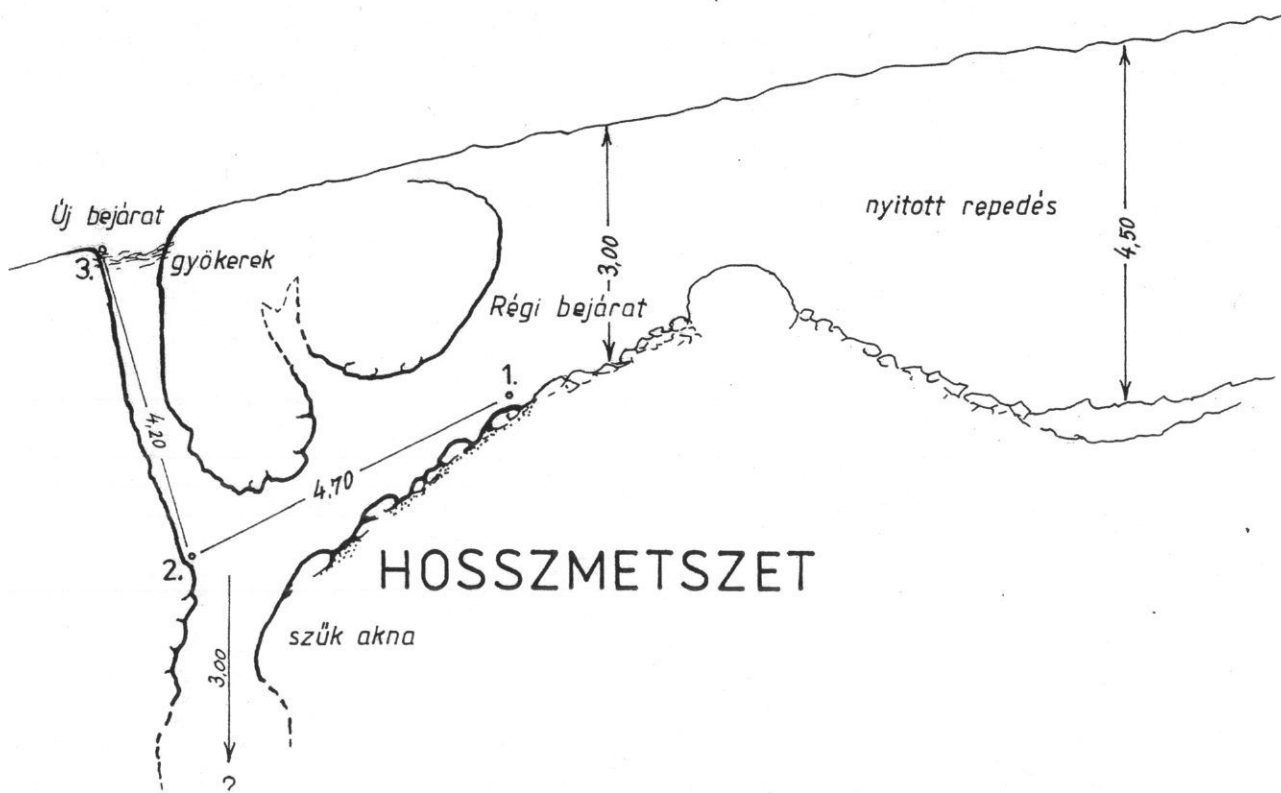
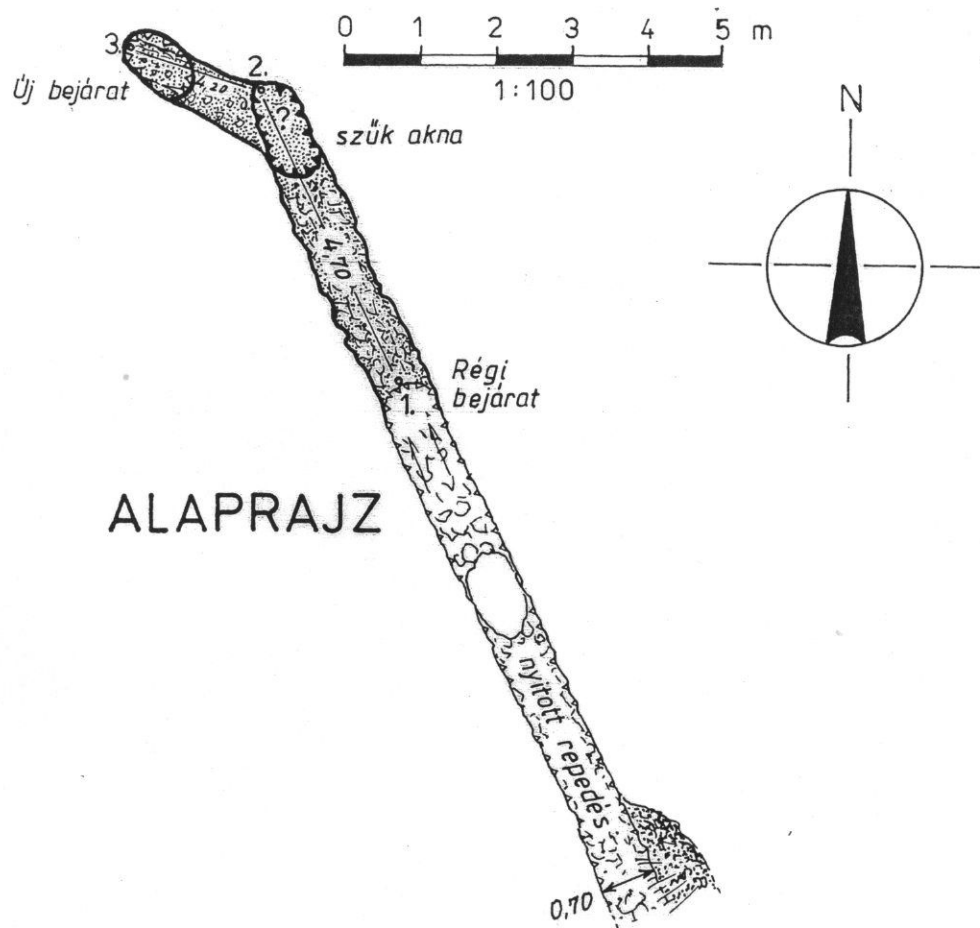
5240-504

Hasadék nevű objektumot 2006-ban találtuk. Akkor mintegy 15 m hosszban sikerült egy embernek (Fodor Tivadarnak) bejárni. Az idén még további három vékony fiú (Dexler Máté, Lempochner Dávid és Prakfalvi András) jutott le a barlangba. A 4,5 m mély bejárati hasadék aljáról északnyugat felé tart egy 5,20 m hosszú, 60 cm keskeny hasadékfolyosó, mely egy kissé kiszélesedő fülkében végződik. A fülkéből további, eleinte még járható szélességű, majd járhatatlanná keskenyedő hasadékok indulnak nagy valószínűséggel a 8-10 méterrel távolabbi Szilvás-kői-barlang felé. Az egyenlőre még önálló barlangnak mutakozó „Hasadék”-ot azért nem is neveztük külön barlangnak, mert várhatóan hamarosan megtaláljuk összeköttetését a Szilvás-kői-barlanggal.

SALGÓTARJÁN-RÓNABÁNYA, SZILVÁS-KŐ

KORLÁTOLT-BARLANG

Felmérte: Buda L. Eszterhás I. Fodor T. Mocsári A. 2008. július 11-én
 A barlang hossza 14,90 m, szélessége 0,70 m, mélysége 7,50 m

A KARANCS—MEDVES-VIDÉK MAGYARORSZÁGI
RÉSZÉNEK BARLANGJAI
(2008. júliusi állapot)

Salgótarján, Baglyas-kő (5223)

1. Baglyas-kői-bazaltüreg (bazalt) 13,0/+1,0 m három részből áll

Salgótarján, Karancs (5223)

2. Farkas-lyuk (andezit) ? m lebányászták

Salgótarján, Salgóbánya (5223)

3. Mari nene lyuka (homokkő) 0,7/+4,0 m torzó, mesterséges
4. Nagy-völgyi-táró (bazalt) 8,2/+1,6 m mesterséges
5. Salgóvár déli barlangja (bazalt) 5,0/-3,5 m mesterséges
6. Salgóvár északi barlangja (bazalt) 2,0/+0,8 m mesterséges

Salgótarján, Somlyóbánya (5223)

7. Pécs-kői-barlang (bazalt) ? m lebányászták

Salgótarján, Szilvaskőpuszta (5230)

8. Andrea-barlang (bazalt) 6,8/-2,3 m
9. Ászok-barlang (bazalt) 4,7/-3,5 m
10. Börtön-lyuk (bazalt) 2,3/+0,9 m
11. Csúszda-barlang (bazalt) 7,3/-3,5 m
12. Darázs-fészek-barlang (bazalt) 3,5/-2,5 m
13. Dornyay-barlang (bazalt) 26,0/-10,1 m
14. Ék-barlang (bazalt) 6,0/-3,6 m
15. Espé-átjáró (bazalt) 3,9/+1,2 m
16. Farkaskölyök-barlang (bazalt) 2,3/+1,5 m
17. Gyöker-barlang (bazalt) 4,4/±2,4 m
18. Gyökeres-barlang (bazalt) 5,2/+2,1 m
19. Hasadék (bazalt) kb. 15/-6 m
20. Híd-alatti-barlang (bazalt) 4,1/+0,8 m
21. Hideg-lyuk (bazalt) 3,2/-1,3 m
22. Jansen-barlang (bazalt) 20,2/-3,5 m
23. Julianna-barlang (bazalt) 7,3/+3,5 m
24. Kilátó-alatti-átjáróbarlang (bazalt) 2,7/+3,5 m
25. Kilátó-alatti-barlang (bazalt) 2,6/+1,0 m
26. Kis-Szilvás-kői-hasadék (bazalt) 19,9/-11,7 m
27. Korlátolt-barlang (14,9/-7,5 m)
28. Málnás-barlang (bazalt) 2,7/-1,3 m
29. Marcinek-barlang (bazalt) 11,5/±2,6 m
30. Mohás-barlang (bazalt) 4,5/+0,8 m

31. Nyúl-barlang (bazalt) 2,3/+0,9 m
32. Pók-lyuk (bazalt) 45,2/-14,20 m
33. Salakos-barlang (bazalt) 2,7/+3,0 m
34. Sárkánytorok-barlang (bazalt) 51,5/-15,8 m
35. Szilvás-kői-barlang (bazalt) 68,0/-13,5 m
36. Szluha-barlang (bazalt) 7,6/+0,6 m
37. Vabot-barlang (bazalt) 8,2/-4,7 m

Szilaspogony, Kis-kő (5230)

38. Kis-kő alsó tárója (homokkő + bazalttufa) 8,0/+1,8 m mesterséges
39. Kis-kő felső tárója (bazalttufa) 13,0 /+1,8 m mesterséges
40. Kis-kő romtárója (homokkő) ? m mesterséges, beomlott
41. Kis-kői-álbarlang (bazalt) 2,0/+0,4 m
42. Kis-kői-bazaltbarlang (bazalt) 30,2/-13,9 m

A CSERHÁT MAGYARORSZÁGI RÉSZÉNEK
NEMKARSZTOS BARLANGJAI
(2008. júliusi állapot)

Balassagyarmat (5223)

1. Márton-lyuk (homokkő) ? m azonosítatlan

Bercel (5223)

2. Berceli-hegyi-üreg (homokkő + andezit) ? m feltöltődött

Buják (5223)

3. Pappenheim-barlang (homokkő) 11,5/+2,5 m

Ecseg (5223)

4. Nagyboldogasszony-forrásbarlang (andezit) 6,6/+1,5 m újraépített
5. Sárkányfürdő-barlang (andezit) 2,0/+1,5 m
6. Takács-pince (andezittufa) 6,0/+2,0 m mesterséges

Erdőkürt (5223)

7. Erdőkürti-andezitbarlang (andezitagglomerátum) 21,2/+4,0 m

Felsőpetény (5223)

8. Felsőpetényi-barlang (homokkő) 30 x 28 /+28 m

Gödöllő (5223)

9. Gödöllői I. sz. üreg (homokkő) ? m mesterséges, beomlott
10. Gödöllői II. sz. üreg (homokkő) ? m mesterséges

Kishartyán (5223)

11. Kőlyuk (homokkő) 22/+2,0 m bővített
12. Szőlő-hegyi-eresz (homokkő) 3 x 12/+1 m

Mátraszőlős (5223)

13. Függő-kői-barlang (andezit) 3,5/±3,0 m

Mátraverebély (5223)

14. Betyár-barlang (homokkő) 87,7/±7,0 m
15. Csapás-tetői-barlang ? m azonosítatlan
16. Remete-barlang (-ok) (márgás homokkő) 32/+2 m Bővített

Mogyoród (5223)

17. Klostrom-dombi 1. sz. cella (andezittufa) ? m mesterséges
18. Klostrom-dombi 2. sz. cella (andezittufa) ? m mesterséges

19. Klastrom-dombi 3. sz. cella (andezittufa) ? m mesterséges
20. Klastrom-dombi 4. sz. cella (andezittufa) ? m mesterséges

Pécel (5223)

21. Péceli I. sz. üreg (homokkő) ? m mesterséges
22. Péceli II sz. üreg (homokkő) ? m mesterséges, beomlott

Sámsonháza (5223)

23. Dupla-üreg (andezit) 3,5/+0,5 m
24. Sámsonházi-hólyagbarlang (andezit) kb. 3 m lebányászva

IRODALOM

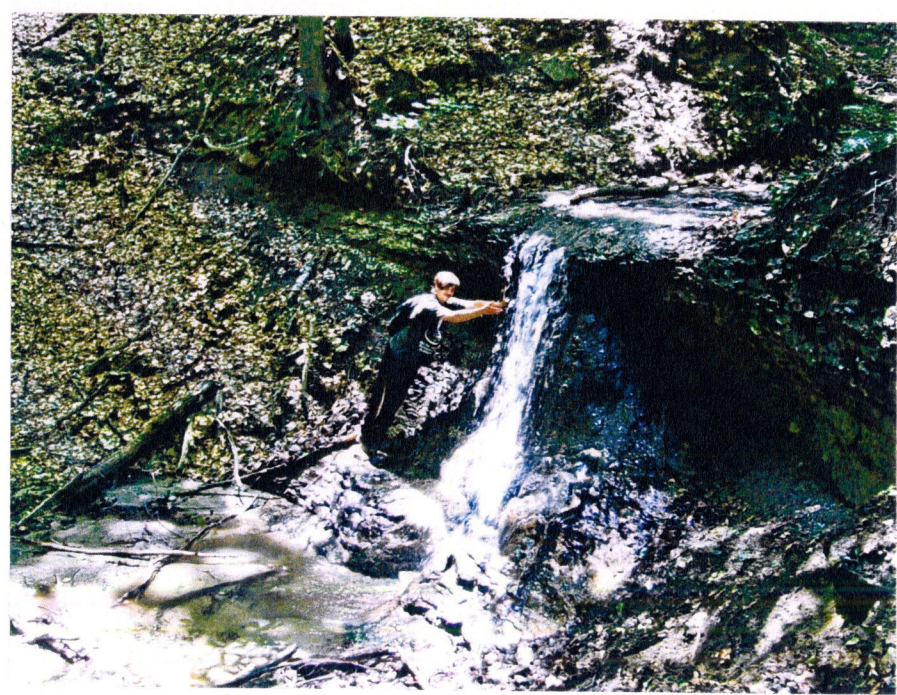
- BARÁZ Cs. (2007): Boszorkánykő, in Baráz Cs. – Kiss G.: Az ördögtornyoktól a patkányomos kövekig – Bábakalács füzetek 10. szám, a Bükki Nemzeti Park kiadványa, Eger p. 19
- BUDA L. (2000): „Villámcsapás” a föld alatt, üzen a múlt – Nógrád Megyei Hírlap (máj 20.), Salgótarján p. 2
- BUDA L. – ESZTERHÁS I. (2000): Feltárások Ágasváron és Szilvás-kőn – kézirat a Vulkánszpeleológiai Kollektíva Évkönyvében az MKBT és a BI adattárában, Budapest p. 74-94
- CSORBA Cs. (1997): Salgó, in Csorba Cs.: Regélő várak – Magyar Könyvklub kiadványa, Budapest p. 199-202
- CSUKA E. (2008): Páratlan felfedezés Dél-Nógrádban – Nógrád Megyei Hírlap (jún. 26), Salgótarján
- DORNYAY B. (1935): Salgó-várrom és az alatta fekvő Salgó menedékház – Salgótarján
- ESZTERHÁS I. (1988): A magyarországi bazaltbarlangok kutatásának eredményei – Karszt és Barlang I. füzet, Budapest p. 15-20
- ESZTERHÁS I. (1991): A Medves–Ajnácskői-hegység bazaltbarlangjai – kézirat a szerző tulajdonában, Isztimér
- ESZTERHÁS I. (1997): Konzekvenciabarlangok vulkáni kőzetekben – Karszt és Barlang, Budapest, p. 55-60
- ESZTERHÁS I. (2002): Szilvás-kő új barlangja a Korlátolt-barlang – kézirat a Vulkánszpeleológiai Kollektíva Évkönyvében az MKBT és a BI adattárában, Budapest, 271-275
- ESZTERHÁS I. (2003): Szilvás-kő barlangi atlasza (második átdolgozott kiadás) – a Vulkánszpeleológia Kollektíva kiadványa, Isztimér p. 1-40
- ESZTERHÁS I. – SZENTES Gy. (2004): Magyarország nemkarsztos barlangjainak katasztere – <http://geogr.elte.hu/nonkarstic>
- FELD I. (2002): A salgói vár történetének és építésének korszakai – Salgótarjáni Új Almanach II. Salgótarján p. 217-237
- FRICS Gy. (2007): Mondák, rövid történetek és anekdoták a Karancs–Medves vidékéről – Karancs–Medvesi Füzetek 1, sz. Somoskőújfalu, p. 15-19 és 21-22
- FRICS Gy. – VARGA N. (2007): Mondák a tájban, in Kiss G. szerk: A Karancs–Medves és a Cseres-hegység tájvédelmi Körzet – a Bükki Nemzeti Park kiadványa, Eger p. 237
- GERŐ L. (1975): Salgó, in Gerő L.: Várépítészetünk – Műszaki Könyvkiadó, Budapest, p. 314-315
- KARANCSI Z. (2000): Az ember szerepe a természeti környezet átalakításában a Medves-vidék területén – Nógrádi Értékekért I. évf. 1, füzet, Salgótarján, p. 41-56

- KOVÁCS B. (2004): Baszorkánykő – kézirat diákpályázatra, Bátortereny (Fáy András Szakközépiskola)
- MÁRTON F. (1983): Salgó Természetvédelmi Terület – Tájak korok múzeumok kiskönyvtára 144. füzet, Budapest p. 1-20
- MÁRTON F. (1989): Karancs–Medves Tájvédelmi Körzet in Fancsik J. szerk.: Nógrád megye természeti értékei – kiadta a Nógrád Megyei Tanács V.B. Mezőgazdasági Osztálya, Salgótarján, p. 11-31
- MOCSÁRY A. (1826): nemes Nógrád Vármegyének Historiái, Geographiai és Statisztikai Esmertetése I-II. kötet – Petróczai Trattner Mátyás betűivel, Pest
- PRAKFULVI P. (2000): A Karancs–Medves Tájvédelmi Körzet földtani felépítése az újabb kutatások tükrében – Nógrádi Értékekért I. évf. 1. füzet, Salgótarján p. 18-37
- PRAKFULVI P. – GAÁL L. – HORVÁTH G. (2007): Földtani felépítés szerkezeti viszonyok, földtani értékek, in Kiss G. szerk.: A Karancs–Medves és a Cseres-hegység Tájvédelmi Körzet, a Bükk Nemzeti Park kiadványa, Eger p. 13-42
- SZEKERES T. (2001): Lyukas Mari néni – kézirat diákpályázatra
- TARNÓCZI L. (2008-a): Praki erdőkürti andezitbarlangja – Népszabadság (jún. 23.), Budapest
- TARNÓCZI L. (2008-b): Nógrádi a legnagyobb andezitbarlang – Szuper Infó Magazin, Nógrád megye (júl. 10.), Salgótarján p. 6

GORTVA-VÖLGY

Barlangkereső tura a Gortva-völgy felső szakaszán /B.L./

A Gortva-vizesés /B.L./

GORTVA-VÖLGY

A Gortva-barlang a völgy szlovákiai szakaszának
egyik mellékhorhosában található /B.L./

A homokkőben alakult Gortva-barlang bejárata /B.L./

MEDVES-FENNSIK

Barlangkutatók Európa legnagyobb bazaltfennsíkján,
a Medvesen /B.L./

Az Eresztvényi-tó már üdülési célokat szolgál
/B.L./

MEDVES-FENNSIK

Egy kisebb bányató, a Csörgő-tavak egyike /B.L./

A Nagy-völgyi-táró bejárata /B.L./

A Nagy-völgyi-táró felmérése /B.L./

A Nagy-völgyi-táró hátsó fülkéje /B.L./

SALGÓ

Salgóvár a 625 m magas bazaltkup tetején /B.L./

Salgóvár délkeleti bástyája /B.L./

A bástya aljában található Salgóvár déli barlangja
/B;L./

Salgóvár déli barlangjának üregét alighanem
kincskeresők bonották ki /B.L./

SALGÓ

A bástya aljában található kisebb üreg a Salgóvár északi barlangja /B.L./

Salgóvár északi barlangja csak kuszva járható
2 m hosszú járat /B.L./

Számosan kíváncsiak a Déli-Cserhát egyetlen
andezitbarlangjára /E.I./

A felfedező Prádkfalvi Péter a hely-
színen ismerteti a barlangot, annak
keletkezését /E.I./

ERDŐKÜRT

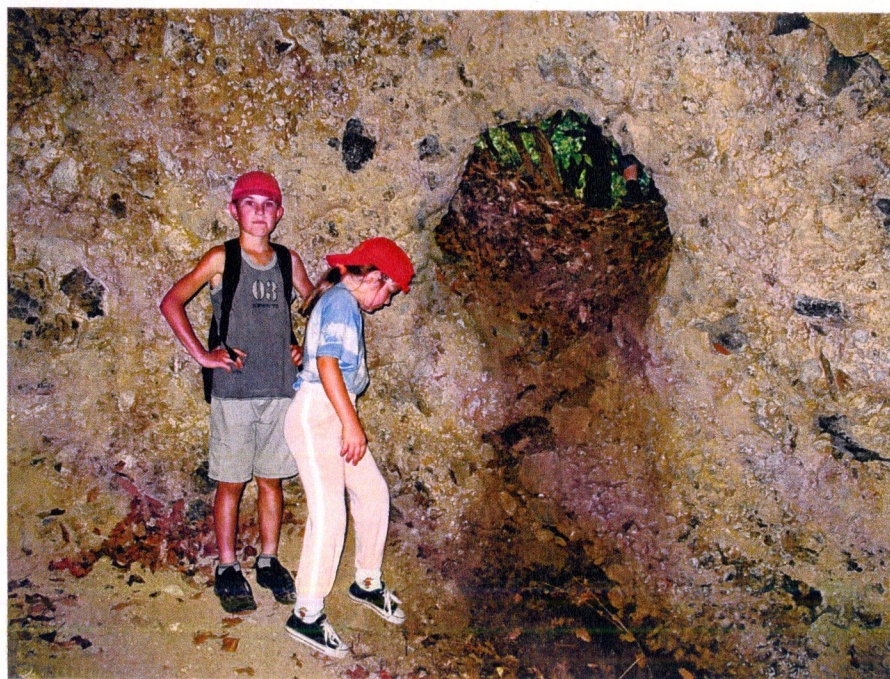
Az Erdőkürti-andezitbarlang legnagyobb beöblöső-
dése a Déli-ág /E.I./

Betekintés a Déli-ágba /E.I./

A Déli-ág végpontját egy terasz alkotja /E.I./

A Déli-ágba a bányaudvar felől egy kőablak nyílik
/E.I./

Az Erdőkürti-andezitbarlang Keleti-ága egy rövid
lejtős fülke /E.I./

Kilátás az Északi-ágból az Előcsarnok felé /E.I./

SZILVÁS-KŐ

A Korlátolt-barlang új bejárata /B.L./

Az új bejárattól lefelé irányuló hasadékfolyosó
/B.L./

SZILVÁS-KŐ

A Pók-lyuk bejárati aknája /H.Á./

Az 5 m-es Mély-akna vezet a Villám-szakaszhoz /H.Á./

SZILVÁS-KŐ

A Pók-lyuk Villám-szakasza csak a legkarcsubbak számára járható /G.R./

42
SZILVÁS-KŐ

A Pók-lyuk Villám mögötti hasadékaknája /H.Á./

Lapos fülke a Pók-lyuk jelenlegi végpontján /H.Á./